

2014 წლის სკოლის გამოსაშვები გამოცდების პროგრამა ქიმიაში

მოსწავლეს უნდა შეეძლოს:

1. საკითხის ცოდნის, გაგებისა და გამოყენების დემონსტრირება
  - ძირითადი ცნებების, ფაქტების, კანონების ცოდნა, შესაბამისი ტერმინოლოგიით ახსნა - განმარტება, მათი ადეკვატური და პრაქტიკული გამოყენება.
2. მონაცემების წაკითხვა და ორგანიზება
  - სხვადასხვა ტექსტიდან, ნახატიდან, გრაფიკიდან, სქემიდან, ცხრილიდან და დიაგრამიდან საჭირო ინფორმაციის წაკითხვა.
  - მონაცემების გადაყვანა ერთი სახიდან მეორეში (მაგ., ცხრილების გრაფიკებში და სხვ.).
3. მონაცემების ანალიზი და შეფასება
  - ფიზიკურ სიდიდეებს შორის ზოგადი კანონზომიერებებისა და რაოდენობრივი კავშირების დადგენა.
  - მონაცემთა ინტერპრეტაცია, ანალიზი და დასკვნის გამოტანა.
  - მონაცემთა კლასიფიცირება.
  - მოვლენათა მიზეზების ახსნა. მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა.
4. პრობლემის გადაჭრა
  - პრობლემის გადაჭრის გზების შერჩევა.
  - პრობლემის გადაჭრის ეტაპების განსაზღვრა.
  - პრობლემის გადაჭრა.

საკითხთა ჩამონათვალი	საკითხთა დაზუსტება
1. ქიმიის ძირითადი ცნებები და კანონები	<ul style="list-style-type: none"> • მარტივი და რთული ნივთიერებები. • სუფთა ნივთიერება და ნარევი. ნარევის დაყოფის ხერხები. • განსხვავება ფიზიკურ და ქიმიურ მოვლენებს შორის. • ქიმიური რეაქციის ნიშნები და მიმდინარეობის პირობები. • ქიმიური ელემენტის ცნება. ქიმიური სიმბოლოები. • ქიმიური ფორმულის შედგენა ვალენტობის მიხედვით. • ქიმიური ელემენტის ვალენტობის განსაზღვრა არაორგანულ ნაერთებში. • მოლი – ნივთიერების რაოდენობის საზომი. ავოგადროს რიცხვი. მოლური მასა. • ავოგადროს კანონი. აირის მოლური მოცულობა. აირის ფარდობითი სიმკვრივე. • ქიმიური რეაქციის ტოლობის შედგენა. • შეერთების, დაშლის, ჩანაცვლებისა და მიმოცვლის რეაქციები.

<p>2. არაორგანულ ნაერთთა კლასები:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ოქსიდები; - ფუძეები; - მჟავები; - მარილები; - კავშირი სხვადასხვა კლასის ნაერთებს შორის. 	<ul style="list-style-type: none"> • ოქსიდების, ფუძეების, მჟავებისა და მარილების კლასიფიკაცია. • ოქსიდების, ფუძეების, მჟავებისა და მარილების ფორმულების შედგენა. • ოქსიდის მიღება მარტივი და რთული ნივთიერებების წვით. • ტუტის მიღება მეტალიდან, მეტალის ოქსიდიდან. • მჟავას მიღება არამეტალიდან (უჟანგბადო მჟავების) და არამეტალთა ოქსიდებიდან (ჟანგბადიანი მჟავების). • მარილების მიღების ხერხები (10 ძირითადი ხერხი).
<p>3. ატომის აღნაგობა. პერიოდულობის კანონი. ქიმიურ ელემენტთა პერიოდული სისტემა.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ატომბირთვის შედგენილობა. • მეტალები და არამეტალები პერიოდულ სისტემაში. • ელემენტების და მათი ნაერთების თვისებების შედარება პერიოდებსა და ჯგუფებში. • ელემენტის უმაღლესი ოქსიდის ფორმულის დადგენა პერიოდული სისტემის A ჯგუფებში. • არამეტალის წყალბადნაერთის ფორმულის დადგენა ჯგუფებში. • I-III პერიოდების ელემენტთა ელექტრონული ფორმულების შედგენა. • ელემენტთა ატომების ელექტროუარყოფითობების შედარება პერიოდული სისტემის მიხედვით.
<p>4. ელექტროუარყოფითობა, ჟანგვის რიცხვი, ჟანგვა-აღდგენითი რეაქციები.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ელემენტის ჟანგვის რიცხვის განსაზღვრა. წყალბადნაერთებში, ოქსიდებსა და ჟანგბადიან მჟავებში. • ელემენტის ჟანგვის რიცხვის განსაზღვრა ბინარულ ნაერთში ელექტროუარყოფითობის და პერიოდული სისტემის გამოყენებით. • ქიმიური რეაქციის ტიპის (ჟანგვა-აღდგენითი და არაჟანგვა – აღდგენითი) დადგენა ჟანგვის რიცხვის ცვლილების მიხედვით. • ჟანგვა-აღდგენით რეაქციაში მჟანგავისა და აღმდგენის განსაზღვრა. • ჟანგვა-აღდგენითი რეაქციების ტოლობის გათანაბრება.
<p>5. ქიმიური ბმის ტიპები:</p> <ul style="list-style-type: none"> - იონური - კოვალენტური - მეტალური 	<ul style="list-style-type: none"> • ნაერთში ქიმიური ბმის ტიპის დადგენა ფორმულის მიხედვით. • იონური, პოლარული და არაპოლარული კოვალენტური ბმების განსხვავება; სიგმა- და პი-ბმები. • ნივთიერების ელექტრონული (ლუისის) ფორმულის შედგენა.

<p>6. ხსნარები</p> <ul style="list-style-type: none"> - ნივთიერებათა ხსნადობა - ელექტროლიტური დისოციაცია - იონური მიმოცვლის რეაქციები 	<ul style="list-style-type: none"> • ნაჯერი და უჯერი ხსნარები. • ხსნადობა. ხსნადობაზე მოქმედი ფაქტორები. • ხსნარის კონცენტრაცია. ნივთიერების მასური წილი ხსნარში • მჟავების, ტუტეებისა და მარილების ელექტროლიტური დისოციაცია. • იონური მიმოცვლის რეაქციების მიმდინარეობის პირობები. • სრული და შეკვეცილი იონური რეაქციები.
<p>7. ქიმიური კინეტიკა:</p> <ul style="list-style-type: none"> - რეაქციის სიბიური ეფექტი; - შექცევადი და შეუქცევადი რეაქციები; - ქიმიური რეაქციის სიჩქარე; - ქიმიური წონასწორობა 	<ul style="list-style-type: none"> • რეაქციის სიჩქარის გრაფიკი. • რეაქციის სიჩქარეზე მოქმედი ფაქტორები (ნივთიერების ბუნება, ტემპერატურა, კონცენტრაცია, შეხების ზედაპირის ფართობი, კატალიზატორი). • ეგზოთერმული და ენდოთერმული რეაქციები. • ქიმიურ წონასწორობაზე მოქმედი ფაქტორები (ნივთიერებების კონცენტრაცია, წნევა და ტემპერატურა).
<p>8. ქიმიური ელემენტების და მათი ნაერთების ძირითადი თვისებები და გამოყენება</p>	<p>ქლორი:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ბუნებაში გავრცელება; • იზოტოპები; • ელექტრონული აღნაგობა (ნორმალურ მდგომარეობაში); • ფიზიკური თვისებები; • ქიმიური თვისებები: ურთიერთქმედება წყალბადთან, მეტალებთან, წყალთან, ჰალოგენიდებთან; • გამოყენება. <p>გოგირდი:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ბუნებაში გავრცელება; • ელექტრონული აღნაგობა; • ფიზიკური თვისებები, ალოტროპები; • ქიმიური თვისებები: ურთიერთქმედება წყალბადთან, ჟანგბადთან, მეტალებთან; • გამოყენება. <p>აზოტი:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ბუნებაში გავრცელება; • ელექტრონული აღნაგობა; • ფიზიკური თვისებები; • ქიმიური თვისებები: ურთიერთქმედება წყალბადთან; • გამოყენება. <p>ნახშირბადი:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • ბუნებაში გავრცელება; • ელექტრონული აღნაგობა (ნორმალურ და აგზნებულ მდგომარეობებში); • ფიზიკური თვისებები და ალოტროპია; • სრული და არასრული წვა; • გამოყენება. <p>ნატრიუმი:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ბუნებაში გავრცელება; • ელექტრონული აღნაგობა; • ფიზიკური თვისებები; • ქიმიური თვისებები: ურთიერთქმედება ჟანგბადთან, ქლორთან, გოგირდთან, წყალთან; • გამოყენება. <p>კალციუმი:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ბუნებაში გავრცელება; • ელექტრონული აღნაგობა; • ფიზიკური თვისებები; • ურთიერთქმედება ჟანგბადთან, ქლორთან, გოგირდთან, წყალთან; • გამოყენება. <p>ალუმინი:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ბუნებაში გავრცელება; • ელექტრონული აღნაგობა; • ფიზიკური თვისებები; • ურთიერთქმედება ჟანგბადთან, ქლორთან, გოგირდთან, მჟავასთან; • გამოყენება. <p>რკინა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ბუნებაში გავრცელება; • ფიზიკური თვისებები; • ურთიერთქმედება ჟანგბადთან, ქლორთან, გოგირდთან, მარილმჟავასთან; • რკინის ჟანგვა ტენიან ჰაერზე; • გამოყენება.
--	---

<p>9. ორგანული ქიმია:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ორგანულ ნაერთთა აღნაგობის თეორიის ძირითადი დებულებები; - ნახშირწყალბადები; - ფუნქციურჯგუფიანი ნაერთები; - კავშირი ორგანულ ნაერთთა კლასებს შორის. 	<p>ალკანები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • მეთანის ჰომოლოგიური რიგი (ზოგადი ფორმულა და პირველი 10 წევრი); • იზომერია და ნომენკლატურა; • ფიზიკური თვისებები; • ალკანების ქიმიური თვისებები: წვა, ქლორთან ჩანაცვლება; • გამოყენება. <p>ალკენები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ეთილენის ჰომოლოგიური რიგი (ზოგადი ფორმულა და პირველი 5 წევრი); • იზომერია და ნომენკლატურა; • ფიზიკური თვისებები; • მიღება ალკანების დეჰიდრირებით; • ალკენების ქიმიური თვისებები: წვა, მიერთება (H_2, Br_2, HBr, H_2O), პოლიმერიზაცია; • ძირითადი ცნებები: პოლიმერი, მონომერი, მონომერული ერთეული, პოლიმერიზაციის ხარისხი; • გამოყენება. <p>ალკინები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აცეტილენის ჰომოლოგიური რიგი (ზოგადი ფორმულა და პირველი 5 წევრი); • იზომერია და ნომენკლატურა; • ფიზიკური თვისებები; • მიღება ალკენების დეჰიდრირებით; • აცეტილენის მიღება მეთანიდან და კარბიდიდან; • აცეტილენის ქიმიური თვისებები: წვა, მიერთება (H_2, Br_2, H_2O); • აცეტილენის გამოყენება. <p>ბენზოლი:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აღნაგობა (ჰიბრიდიზაცია); • ფიზიკური თვისებები; • მიღება აცეტილენიდან; • ქიმიური თვისებები: წვა, ბრომირება, ნიტრირება, მიერთება (წყალბადის და ქლორის); • გამოყენება. <p>ერთ- და მრავალატომიანი სპირტები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ჰომოლოგიური რიგი (ზოგადი ფორმულა და პირველი 5
---	---

	<p>წევრი);</p> <ul style="list-style-type: none"> • იზომერია და ნომენკლატურა; • ფიზიკური თვისებები; • ქიმიური თვისებები: წვა, ჟანგვა (დეჰიდრირება), შიდამოლეკულური და მოლეკულათაშორისი დეჰიდრატაცია, ურთიერთქმედება ტუტე ლითონებთან; • მიღება ალკენის ჰიდრატაციით; • გამოყენება; • ეთილენგლიკოლის და გლიცერინის ფიზიკური თვისებები და გამოყენება. <p>ალდეჰიდები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ჰომოლოგიური რიგი (ზოგადი ფორმულა და პირველი 5 წევრი); • ნომენკლატურა; • ფიზიკური თვისებები; • ქიმიური თვისებები: ჟანგვა („ვერცხლის სარკის“ რეაქცია), ალდგენა (ჰიდრირება); • გამოყენება. <p>ნაჯერი ერთფუძიანი კარბონმჟავები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ჰომოლოგიური რიგი (ზოგადი ფორმულა და პირველი 5 წევრი); • იზომერია და ნომენკლატურა; • ფიზიკური თვისებები; • მჟავა თვისება (ელექტროლიტური დისოციაცია); • ქიმიური თვისებები: ურთიერთქმედება ლითონებთან, ფუძე ოქსიდებთან, ჰიდროქსიდებთან და მარილებთან (კარბონატებთან), ესტერიფიკაციის რეაქცია; • მიღება ალდეჰიდიდან; • გამოყენება. <p>ცხიმები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • შედგენილობა. მყარი და თხევადი ცხიმები; • ცხიმების ჰიდროლიზი და ჰიდროგენიზაცია; • გამოყენება. <p>ნახშირწყლები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • გლუკოზის მოლეკულის შედგენილობა (ფუნქციური ჯგუფები); • ფიზიკური თვისებები; • გლუკოზის წარმოქმნა ფოტოსინთეზის დროს (რეაქციის
--	--

	<p>ტოლობა);</p> <ul style="list-style-type: none"> • გლუკოზის დაშლა სუნთქვისა და დუდილის პროცესებში (რეაქციების ტოლობები); • ფრუქტოზა – გლუკოზის იზომერი; • საქაროზას შედგენილობა და ჰიდროლიზი; • სახამებლის შედგენილობა და ჰიდროლიზი, აღმოჩენა იოდით; • ცელულოზას შედგენილობა და ჰიდროლიზი; • ნახშირწყლების გამოყენება. <p>ამინები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • კლასიფიკაცია და ნომენკლატურა; • ურთიერთქმედება წყალთან და მჟავებთან. <p>ამინომჟავები და ცილები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ამინომჟავების ნომენკლატურა; • ამინომჟავების ამფოტერული ბუნება; • ცილების წარმოქმნა ამინომჟავებისგან (პეპტიდური ბმა).
--	--